

Bel. Østen 11/11-

DE nye FILM

Carl Th. Dreyers »Ordet«

Premieren i Dagmar Bio

KAJ MUNKS dramatiske Digtning om Daarens Visdom og Barnets Fromhed, som rækker hinanden Haanden, og kalder Opstandelsens Under tilbage til de lidet troende — det kom dengang som et Varsel om en Vækkelse, i alt Fald i Kunsten. Og det greb og løftede umiddelbart med sit lidenskabelige Vidnesbyrd om den Kamp mellem Tro og Tvivl, der gjorde Præsten Kaj Munk til dramatisk Digter.

Af dette trodsigt unge Drama har Carl Th. Dreyer nu skabt en ny dansk Filmatisering, som i direkte Modsætning til Rune Lindströms en halv Snes Aar gamle svenske opretholder en i det store og hele ulasteligt pietetsfuld Holdning overfor Originalens Bogstav, samtidig med at den i intet væsentligt Træk røber Inspiration fra dens Aand.

Det eneste, Carl Th. Dreyers kunstneriske Temperament tilsyneladende har tilfælles med Kaj Munks, det er det udemokratiske Format i Forbindelse med en udtalt Tilbøjelighed til at hovmode sig, af at være født kantet i et Samfund, der sværger til det rundskaarne. Hvor Kaj Munk i sit Drama saa Syner, ser Dreyer i sin Film kun Billeder — som oftest af en mejslet, stejl Monumentalvirkning — og hvor Munks lidenskabeligt forenklede Udtryk momentvis kan blive gribende, kan Dreyer kun følge efter med sine maalbevidst ensporede Forsøg paa at virke rystende.

Karakteristisk i saa Henseende er den uhyrligt langtrukne og Minut for Minut mere og mere intenst modbydelige Anskueliggørelse af den mislykkede Fødsel, der slaar Inger ihjel. Man ser hende ligge svedende og stønnende med et Uldtæppe over de optrukne Knæ, medens Mikkel holder Lyset for Lægen. Og man ser Saksen i Lægens Haand og hører Lyden af den, medens den klipper Fosteret i Stykker.

MEN det gælder fra første til sidste Billede, at hvor Munk har grebet direkte med sin inspirerede Forenkling, har Dreyer kun kunnet sætte sin rent ud sagt infernalske Monotoni i Stedet. Tendensen mærkes allerede i hans Tekstbearbejdelse, som konsekvent har fjernet alt, hvad der umiddelbart maatte foranledige Forskydninger i Tempoet. Der er end ikke noget indlysende, livsrytmisk Modsætningsforhold mellem Grundtvigianerne paa Borgensgaard og Missionsfolkene hos Peter Skrædder; og det gælder begge Steder, at ingen af Personerne vil finde paa at bevæge sig i naturlig Gangart, dersom der kan findes blot den allersvageste Motivering for at skride med usynlige Lænker om Benene.

Om det saa er Kameraet, kan det ikke skifte Indstilling fra Dør til Dør i Stuen uden hver Gang at maale Distancen op i Centimeter. I Dreyers Film kan ikke en eneste Person et Øjeblik faa Lov at foretage sig noget, som ikke skal synes eminent betydningsfuldt. De taler langsomt og længe, tier brat og forbliver tavse, medens Bornholmeren tæller Minutterne. De rejser sig og sætter sig og rejser sig igen, vender sig og drejer sig og vrider sig og følger hinanden med tungø Blikke, hvad de saa end gør.

FOTOGRAFIET er af høj Kvalitet. Lydakkompagnementet bruger Dreyer derimod noget tilfældigt, naar han af og til kommer i Tanker om, at her kan Staldene høres, fordi Personerne holder to Minutters Stilhed. I Personinstruktionen er der et Par Steder opnaaet bemærkelsesværdige Resultater. Preben Lerdorff Rye er fængslende som den sindssyge Johannes, med en sær Akcent, der lød snart Sønderjydsk og snart Islandsk, og hvorfor egentlig, og med en Stemme, der ligesom ikke kom fra ham, men til ham. Og Emil Hass Christensen er som Ingers Mand, Mikkel, meget nær ved at bryde ganske alene igennem hele den stivfrosne Højtidelighed og gøre Slutningen gribende trods alt; ren og skøn er Sorgen, da den bryder frem i dette gode Ansigt. Meget ægte og momentvis rørende var ogsaa de to nye unge Mennesker, Cay Kristiansen og Gerda Nielsen, der spillede Lillebror Anders og Skrædderens Anne; men Birgitte Federspiel havde ikke Lyset i sig og om sig som Inger, og Henrik Malberg havde nok Karakter over Figuren, men ikke Sind og Syn til Skikkelsen Morten Borgen. Ejnar Federspiel og Sylvia Eckhausen spillede Skrædderparret saa godt, som det lod sig gøre, efter at Dreyer har lukket af for det Lune, som Munk selv slap ind i Karakteristikken; og Ove Rud og Henry Skjær lagde gode Fysiognomier til Lægen og Præsten, eller rettere sagt til, hvad der er tilbage af disse to Kulturtyper, efter at Dreyer har skrabet de ironiske Nuancer af Dialogerne.

MELLEM de to Aandstyper Kaj Munk og Carl Th. Dreyer er Afstanden saa stor, at man maa gennemleve denne Film Minut for Minut for at gøre sig en Forestilling om dens Uoverkommelighed.

I Begyndelsen var »Ordet« ganske vist, men hvad hjælper det, naar der er saa djævelsk langt til Enden?

OLE BRANDSTRUP